

ББК – 83.3. (0)5
Ш-30
УДК - 8Т1

Ш.Х. ШАРИФОВ

ВИЖАГИҲОИ ҲУНАРӢ ВА САБКИ ТАЪЛИФИ МАСНАВИИ «ИНТИҚОНОМА»-И СУЛТОН ВАЛАД

Султон Валад ба унвони як шоир дар қаламрави адабиёти ирфонии форсу тоҷик эътироф шуда, таълифоти вай бозгӯ аз он аст, ки зимни иншо сурудаҳояшро тавассути аносири фасоҳатбахши калом бадеият бахшида, аз ин роҳ арзишҳои адабии онҳоро тақвият додааст. Муҳаққиқоне, ки бо осори Султон Валад сару қор доштаанд, бештар шахсияти адабӣ ва навиштаҳои манзуму мансури ӯро дар қиёс бо таълифоти Мавлоно баҳогузорӣ ва баррасӣ намудаанд.

Абдулбоқии Гулпинорлӣ ғазалиёти Султон Валадро назир ва назираи ғазалиёти Мавлоно, афкори ирфонии мундариҷ дар маснавиҳои ӯро «такрори рангбохта ва бечонтар»-и андешаҳои баланди Мавлоно медонад (5, с.81). Фурӯзонфар роҷеъ ба мулҳақ шудани 27 ғазали Султон Валад ба «Куллиёти Шамс» маълумот дода, дар бораи сурудаҳои ӯ чунин менависад: «Ин ашъор умуман ба сабку пайравии Мавлоно гуфта шуда, вале чандон латофату матонате надорад» (15, с.214). Муҳаммад Али Муваҳҳид -мусахҳеҳи нусхаи нави интиқодии «Ибтидонома» ашъори падарро «ганҷи шоҳвор» ва осори писарро «матои каммоя» (10, с.11), ҳаводорӣ ва арҷгузорию Ҷалол Ҳумоиро аз осори ин шоир ва дар баробари осори Аттот қарор додани онро «зулми фаҳше» дониста, менависад: «Ашъори Султон Валад дар бозори гавҳарфурӯшони адаби форсӣ чило ва чилвае надорад» (10, с.7-8). Фаромарзӣ - мусахҳеҳи «Рубобнома» андешаи Ҷалол Ҳумоиро тақрор карда менависад, ки маснавии дуёми Султон Валад нисбат ба «Валаднома» «орифонатар ва аз ҷиҳати адабӣ фасеҳтар аст, аммо бо ин ҳама дар муқоиса бо «Маснавии Мавлоно» то ҳудуде шукӯҳи худро аз даст медиҳад» (13, с.6).

Аз мулоҳизоти фавқуззикри пажӯҳишгарони осори Султон Валад бармеояд, ки ӯ дар нигориши осори манзуми ирфонӣ қомилан ба Мавлоно пайравӣ карда, гӯё, иқдومه аз худ нишон надиҳааст. Дар поён аз иқдому ибтиқори адабии Султон Валад дар сабки таълифи маснавиҳои ирфонӣ сухан хоҳад рафт.

Маълум аст, ки аз лиҳози даврандагии сабки адабиёти форсу тоҷик Султон Валад дар замони нуфузи сабки ироқӣ зиста ва бешак ӯро метавон бо назардошти айёми рӯзгор ба қатори намояндагони сабки мазкур шомил намуд. Аммо Начиб Моили Ҳиравӣ насри шоирро бар асоси «Маорифи Султон Валад» ба нигоштаҳои даври нахусти забони форсӣ ва ҳамонанди муаллафоти нависандагони сабки хуросонӣ медонад (12, с.21).

Осори мансури Султон Валад воқеан аз навиштаҳои насрии бобо ва падараш фарқ доранд, зеро сода ва ба забони мардум наздик ба қалам омадаанд. Тасвиру тамсилҳои ҳам фаҳмост, мисли тасвирҳои Султонлуламо Баҳоувалад ғайримунтазира нест. Барои имтиёзи вижаҳои сабки Султонлуламо ба намунае аз насри «Маорифи Баҳоувалад» ва насри «Маорифи Султон Валад» рӯ меорем.

Аз «Маорифи Баҳоувалад»: «Ва ман Аллохро бӯса медиҳаму дар ӯ меғалтам...» (3, с.88), «Не, не, дастҳомро панҷа кушода аз зери хоки ғафлат барорам чун шохи дарахти анҷир, ки сар аз зери хок барорад» (3, с.69).

Аз «Маорифи Султон Валад»: «Дар воқеа дидам, ки дар мадраси Мавлоно... саҳну суффа аз ёрон пур буданду ман миёни эшон сухан оғоз кардам ва ба овози баланд меғуфтам, ки: Ҳаёту зиндагонӣ як файз аст, ки ба халқон мевазад ва дар ҳар касе асаре дигар мекунад. Файзу нуре, ки бар Муҳаммад, алайҳиссалом, зад, ҳамон нуру файз буд, ки бар Абӯҷаҳл зад, ӯро ягона карду инро бегона, ӯро бино карду инро нобино, ба ҳақиқат ҳамчунони фасли баҳор бар ҳама яксон метобад, лекин дар маҳалле хор мешавад ва дар маҳалле гули меваҳоро баъзе ширину баъзе талху баъзе ро турш мекунад» (12, с.56).

Маснавии «Интиҳнома» ба насру ба назм навишта шудааст. Сабки иншон Султон Валад дар ин маснавий монанди ду маснавии аввал аст, аввал андешаҳои таълимию тарбиявии ирфониро ба наср навишта, баъдан ақоиди мазкурро ба қолаби шеъри содау фаҳмо ва шево даровардааст.

Порчаҳои насри дар маснавиҳои Саной, Аттор, Мавлоно аз як ё ду ҷумла (албатта бо назардошти наҳви забони адабии классикӣ) беш нестанд. Табиист, ки бо ин ду ҷумла шоир фақат ба мавзӯи мавриди баёнаш ишора карда метавонаду халос, зеро имкони шарҳу тафсири муфассалеро дар ҳаҷми ду ҷумла ғунҷоӣ додан мавҷуд нест.

Ин тарзи оғози баҳс, яъне бо воситаи як ё ду ҷумла баён кардани мавзӯро Султон Валад аз Саной, Аттору Мавлоно ва пешинагони адабиёти форсӣ омӯхтааст. Таваҷҷӯҳ ба таълифоти шоирони мазкур муайян месозад, ки дар маснавиҳои онҳо мавзӯи мавриди баҳсу баррасӣ аксар бо пешоянди арабии «фй...», бо таркибҳои «дар баёни он ки...», «дар маънии он ки...», дар тафсири ин оя, ки...» оғоз мешавад.

Султон Валад дар идомаи ин шакл=«формула»-и оғозшавии маснавий ба баёни фишурда ва чакидаи мавзӯ мепардозад, ки ин наҳви «идомат» дар «оғоза»-ҳои маснавиҳои се шоири пешина дида намешавад. Султон Валад баробари пайравӣ аз равиши таълифи гузаштагон ба эҷоду халлоқият даст мезанад ва ба шеваи нигориши ҳосаи худ иқдом мекунад. Омилҳои асосии идома пайдо кардани оғозҳои мавзӯии маснавиҳо аз тарафи Султон Валад пеш аз ҳама ба инобат гирифтани ниёзу дархости ҳаводорони форсизабони муҳоҷир ва турку юнонии «Маснавии маънавий» дар Осӣи Сағир ва ҳоса дар Қуния буд, зеро аз рӯи ҷумлаи зерини «Ибтидонома»: «охируламр дӯстон илтимос карданд, ки чун ба мутобаати падар девон сохтӣ, дар маснавий ҳам мутобаат лозим аст» (10, с.20) равшан мешавад, ки Султон Валад дар маснависароӣ бештар хоҳиши ҳамдиёронӣ ҳешро ба инобат гирифтааст.

Дар шаҳри Қуния- маркази Осиёи Сағир аксар ғайрифоре –турку юнонӣ мезистанд ва забони шеъри ноби дариро бо он ҳама таъсиру нуфузу шӯҳрате, ки дошт (2, с.404), ба хубӣ намедонистанд. Агар каму беш ҳам медонистанд, ба он хотир буд, ки забони форсӣ забони девонӣ ва фарҳангии Қунияи он замон ба шумор мерафт (9, с.25). Туркшиноси рус Михаил Фомкин ақида дорад, ки бо се забон- форсӣ, туркӣ ва юнонӣ иншо кардани Султон Валад худ боризтарин нишонаи ваъи забонии Қунияи асри XIII аст (14, с.19).

Ҳамин тавр, Султон Валад дархости пайравони тариқати мавлавияро ба инобат гирифта ба вусъат додани «оғоза» -ҳои насрии маснавиҳоаш пардохтааст. Ин «оғоза» -ҳоро Абдулхусайн Зарринқӯб зимни баррасии маснавии «Рубобнома» «муқаддима» номидааст: «Дар ҳар ҳол маонии умдае, ки дар «Рубобнома» ҳаст ҳамон маонии мазкур дар маснавист- бо баёни соддатару тавзеҳи бештар қисмати умдаи ин маониро гӯянда дар таҳи унвонҳои ҳам, ки ба наср- ҳамчун муқаддимае- дар оғози мабоҳиси хеш овардааст, ба баён меоварад» (6, с.263). Бо ин далел метавон гуфт, ки Султон Валад бо ин ибтикор на фақат кори фаҳмиши маснавиҳои хешро осон кардааст, балки бо инобат гирифтани ният ва хоҳиши Мавлоно (7, с.31) роҳе ба шарҳнависи «Маснавии маънавӣ» низ кушодааст. Аз ин ҷо, бо тақия ба мӯхтавои оғозаҳои мазкур метавон хидмати Султон Валадро дар иқдоми шуруи шарҳи «Маснавии Маънавӣ» муқаррар намуд.

Миёни 120 оғозаҳои насрии маснавии «Интиҳонома» аз рӯи омор таркиби «дар баёни ...» 96 бор («дар баёни он ки...» 87; «дар баёни он ки Ҳақ таоло- 19 бор) аз ҳама бисёр мавриди истифода қарор гирифта, «формула»-и асосии саршавии оғозаҳо маҳсуб меёбад. Қисмати боқимонда 84 оғоза бо таркиботи «дар маънии...», «дар тақрири...», «дар тафсири...» ва чандин оғоза бидуни формула шуруъ шудаанд.

Бо як намунаи мухтасар аз «Маснавии маънавӣ» ва «Интиҳонома» ибтикороти сабки Султон Валадро, ки шартан «оғоза» номидем, мавриди қиёс қарор хоҳем дод. Аз «Маснавии маънавӣ»:

«Дар баёни он ки ваҳм қалби ақл ва ситезайи ўст, бад-ў монаду ў нест ва қиссаи Мӯсо, алайҳиссалом, ки соҳиби ақл буд, бо Фиръавн, ки соҳиби ваҳм буд.

*Ақл зидди шаҳват аст, эй паҳлавон,
Он ки шаҳват метанад, ақлаш маҳон.
Ваҳм хонаш он, ки шаҳватро гадост,
Ваҳм қалби нақди зарри ақлҳост (1, с.661).*

Аз «Интиҳонома»:

«Дар баёни он ки чун ҳастии одамӣ аз бандагии Худо ва тарбияти шайхи ростин нест шуд ва мубаддал гашт, ин ҷаҳонро, ки бо ҳастии аввал мидид, навъе дигар бинад. Ва аз он биниш фоидае дигар барад, ки аввал намебурд. Ҳамчунонки кӯдаки хурд ашхоси мухталифи мардумро мебинад ва аз ҳар яке навъе дигар лаззат меситонад, одами оқил низ чун аз ин ҳастӣ мубаддал шавад ва он дамӣ гардад, ин ҷаҳонро он ҷаҳонро ва ончи дар вай аст лавне дигар бинад.

*Ҳамчунин толиб чу дар раҳ меравад,
Нафси торикаш мунаввар мешавад.
Он зуломаш нур мегардад тамои,
Медурахшад офтобаш бегамом.
ӯ чу мубдал шуд, чаҳон ҳам пеши ӯ
Мешавад мубдал яқин, дон ин нақӯ.
Менамояд оламаш навъе дигар,
Чун шуд ӯ навъе дигар аз Додгар...» (11, с.22).*

Агар дар «Маснавии маънавӣ» ва «Интиҳонома» дунболи чунин «оғоза»-ҳо гардем, оғозаҳои ҳаҷман калонро ҳам пайдо хоҳем кард. Чунонки мебинем, ин ду навишта на танҳо аз рӯи ҳаҷм, балки аз рӯи тарзи ифода низ фарқ доранд. Дар оғозаҳои Султон Валад чанбаҳои тавзеҳӣ ва шарҳӣ қавитару бештар аст.

Агар Бадеуззамон Фурузонфар дар ёддошт – китобат кардани «Фихи мо фихи» даст доштани Султон Валадро тахмин зада бошад (15, с.228), Муҳаммад Али Муваҳҳид зимни муаррифии нусхаҳо дар пешгуфтори худ бар «Ибтидонома» (10, с.13) иттилоъ медиҳад. Тавфиқ Субҳонӣ аз бозёфти ду дафтари «Маснавии маънавӣ»- дафтари чоруму шашуми ба хатти Султон Валад китобатшуда маълумот дода, мегӯяд: «Султон Валад ба таври комил як бор «Маснавий»-ро аз забони падараш шунида ва баъд аз вафоти Мавлоно (672 ҳ.) онро то поёни умр тадрис мекардааст» (18). Ба нусхаи аслии «Маснавии маънавӣ» аз тарафи Султон Валад ворид шудани илҳоқотро Зарринқуб алоҳида таъкид намудааст (7, с.25,108; 8, с.784). Аз ин мисолҳо аён мегардад, ки писари маснависарои Мавлоно дар танзиму тартиби сохтори «Маснавии маънавӣ» дақиқан даст доштааст. Аз ин рӯ, наоварие, ки вай дар «оғозанависӣ» кардааст, беамина нест, балки бунёд бар таҷриба дорад. Султон Валад хангоми китобати «Маснавии маънавӣ» ва тадрис дар миёни мушкilotи маъноӣ «Маснавии маънавӣ» ва фазои маънидарёбии муридони падараш, ки монд, роҳи раҳиро дар эҷоди шеваи тозаӣ баён, ки онро Гулпинорлӣ «баёни нақлӣ» (5, с.73) гуфтааст, дид. Аз ин рӯ, ин як мушаххасоти сабки вижаи Султон Валадро дар сурудани маснавӣ «оғозанависӣ» ба наср номидан мумкин аст.

Дар ин «оғоза»-ҳо шоир баҳсу масъалаи мавриди назарашро, ки шарҳи тозаӣ нуктаҳои ирфонӣю латифаҳои раббонист, бо ҷумлаҳои осонфаҳм тавзеҳ дода, дар аксар маврид аз каломи Худо ва ҳадиси набавӣ суд ҷустааст. Дар баъзе маврид бошад, баҳсро бевосита аз тафсиру таъвили ояҳои Қуръон ва ё ҳадиси шурӯъ мекунад.

Мусаллам аст, ки таълифоти ирфонӣ забони хос - забони рамзии худро дораду онро ба таъбири Аттот «забони мурғон» ва дар истилоҳи сӯфиёни дигар «забони рамзу роз» гӯянд. Вақте муаллифони осори ирфонӣ аз бесуративу ломакон сухан мегӯянд, ногузир аз чанбаҳои заминии муҳокотофарӣ, аз тамсил, ки орифону сӯфиён ишорат мехонданд, ба ночор истифода мебарданд, то нишоне битавонанд аз он бенишон дар тасавуру ҳаёли хонандагон ба тасвир оранд (17, с.8). Ба қавли Зарринқуб дар «Маснавии маънавӣ»-и Мавлонои ориф, ки хатибу воиз ҳам буд, «сабки балоғати минбарӣ» бештар мушоҳида мешавад (7, с.67). Султон Валад низ аз ин забони баёни ирфонӣ ва «сабки балоғати минбарӣ» ба ҳадди тавоноии хеш истифода кардааст.

Абдулбокии Гулпинорлӣ бо рӯшантарин мисол сабки баёни падару писарро нишон дода, бар он натиҷа расидааст, ки чӯшу хуруш ва лоқайдии фикрии Мавлоно дар маснавиҳои Султон Валад дида намешавад (5, с.73, с.74). Ин мавлавишинос андешаи мазкури хешро бар он мудаллал месозад, ки «Маснавии маънавӣ» бе зикри номи Худо ва маснавиҳои Султон Валад бо зикри номи Худо оғоз шудаанд.

Ба гуфтаи адабиётшинос Абдулманнон Насриддин агар дар «Маснавии маънавӣ» «шарти дарёфтани матлаби ниҳии Мавлоно мавкуф... бар риояти пайванди мантиқӣ ва бори рамзӣ» (4, с.110) бошад, дар маснавии «Интиҳонома», ки рамзаш камтару чаҳиш аз як қисса ба қиссаи дигар дар он дида намешавад, ниёз ба ин шарт нест. Мавлоноӣ ҳамадон метавонист ба ҳар мавзӯ аз ҳар боб ворид шавад. Ва ҳамин доноии ӯ яке аз сабабҳои пурпечу рамз таълиф шудани «Маснавий» гаштааст. Аз ин рӯ, «тафаккури Мавлоно тафаккури хӯшаи мебошад. Яъне матолиби асли дар ҳама ҷои асар дар шакли хӯшаҳои пурбор ифода ёфтаанд. Асли ин навъи тафаккур ва нигориш маъхуз аз Қуръони карим аст» (4, с.112). Султон Валад низ аз ҳамин сабки нигориш мувофиқи завку салиқа ва нигариш пайравӣ кардааст.

Гулпинорлӣ қайд кардааст, ки оғозҳо ва қисмати манзуми маснавиҳои Султон Валад аз натиҷа хабар медиҳанд ва дар баробари ин «тасалсули мантиқӣ» дар он риоят мешавад, аммо дар «Маснавии маънавӣ» сабки баёни Мавлоно тамоман дигар аст. «Тазодҳо, тасалсули матолиб, муқаддимаҳо ва натоиҷ ҳеч гоҳ бо мантиқ созгор нест. Мантиқ назди ӯ тобеи эҳсоси инсон аст» (5, с.75).

Аз ин баррасиҳо метавон ба он натиҷа расид, ки сабки баёни Султон Валад аз услуби нигориши Мавлоно фарқи зиёд дорад. Фарзанди Мавлоно баробари идомаи вижагиҳои хоси сабки таълифи маснавий ба таҷаддуд дар равиши нигориши хеш иқдом намуда, ки онро махсусан дар навиштани оғозҳои мансур дар ҷараёни шурӯи қиссаву дostonҳо ва мабоҳис метавон ба мушоҳида гирифт.

Дигар вижагии сабки Султон Валад дар маснавии «Интиҳонома» аз оғоз якбора ба матлаб гузаштан, онро бо мисоле сода ва дилчаспу хотирнишин шарҳу тафсир кардан ва дар охир хулосаи мантиқии пурра баровардану самараи насиҳат ё ваъзи баёншударо низ алоҳида таъкид намудан мебошад. Ба ибораи дигар, Султон Валад ҳамчун пайрави содиқи падар ба равиши иншоӣ ӯ пайравӣ намуда, ба тақозои муҳити иҷтимоӣ даст ба ибтикорот зада, «оғозҳои насрӣ»-и маснавиро вусъат мебахшад. Агар насру назми маснавиҳои Султон Валадро аз ҳамдигар ҷудо созем ҳам, ду китоби алоҳида (ба истисноӣ баъзе мавзӯҳо) пайдо мешавад.

Муқоисаи ифодаи баёни падару писар нишон медиҳад, ки воқеан сабк ба «асоси таърифи аввали сабк – «нигариши хос»- и шоиру нависанда вобастагӣ дорад (16, с.15). Агар Мавлоно ирфони ислomӣ ва ҷаҳониро андархури ҷаҳонбинии орифонааш бо эҳсосоти баланду шадиди ошиқона баён намуда бошад, Султон Валад бо ҷаҳонбинии хоси сӯфиёна, бо дархуфдурурафтанҳои ба худ хос ба ифодаи маонии ирфонӣ пардохтааст. Аз сӯи дигар, агар печидабаёнӣю мушкилфаҳмӣ натиҷаи нигариши хоси Мавлоно дар сабк шуда

бошад, нисбатан содабаёниву осонфаҳмӣ ҳосили нигариши хоси Султон Валад дар таълифоти вай ба назар мерасад.

Дар сабки ишнои Султон Валад ба интихоби калимаҳо («гузиниши вожаҳо» - асоси дуёми таърифи сабк (16, с.23)) аҳамияти чиддӣ дода шудааст. Ин бесабаб нест, чун ӯ бештар барои мардуми ғайрифорс мавъиза меғуфту маснавӣ менавишт, аз ин хотир ба гузиниши вожаҳо диққат меод, то калимаҳои душворфаҳми боиси малоли хогири шунавандаю хонанда мешударо ба кор нагирад. Аз ин рӯ, сабки ӯ сабуктар аз сабки падараш аст. Ҳамчунин қолабшиканӣ (асоси сеюми таърифи сабк - удул аз хинчор (16, с.37)) дар забони шеъри Султон Валад бештар дар истифодаи оёту аҳодису суханони машоих дучор мешавад.

Ҳамин тавр, баррасии вижагиҳои сабкӣ таълифоти Султон Валад баёнгарӣ он аст, ки ҳам дар наср ва ҳам дар назм ӯ асосан сабки Мавлоно - қиблагоҳи хешро истиқбол намуда, дар канори ин даст ба иқдоми тозаӣ хунарӣ низ задааст. Ибтикори вай бештар ҷанбаи тавзеҳӣ ва шарҳу баррасӣ дошта, заминаҳои муҳимеро дар зуҳури шарҳнависӣ бар «Маснавии Маънавӣ»-и Ҷалолуддини Румӣ фароҳам овардаанд. Аз сӯи дигар, тавачҷуҳи Султон Валад ба баёни нисбатан содаи матолиб сабки нигориши ӯро бо назардошти завқи ҷомеаи аҳди хеш бештар ба сабки пешиниён наздик намудааст.

Калидвожаҳо: Султон Валад, Мавлоно Ҷалолуддин, сабк, вижагиҳои сабкӣ, ибтикори адабӣ, огоза, огозанависӣ, маснави «Интихнома», «Маснави маънавӣ»

Пайнавишт:

1. Балхӣ, Мавлоно Ҷалолудин Муҳаммад. Маснави маънавӣ. Бо муқаддимаи Ҷавод Салмосизода/Мавлоно Ҷалолуддин Муҳаммад, Балхӣ/ -Техрон: Иқбол, 1384.-1147с.
2. Баҳор, Муҳаммадақӣ Маликушиуаро. Сабкиносии таърихи татаввури насри форсӣ (дар се ҷилд). / Маликушиуаро Муҳаммадақӣ, Баҳор/-Техрон: Амири Кабир. 1386. Ҷилди аввал - 468 с. (бо муқаддима).
3. Баҳоуддин Валад, Муҳаммад ибни Ҳусайн. Маорифи Валад (ду ҷилд). Ҷилди 1. Ба тасеҳи Бадеуззамон Фурӯзонфар/ Муҳаммад ибни Ҳусайн, Баҳоуддин Валад/ -Техрон: Таҳурӣ, 1382. -698 с.
4. Насриддинов, А. Маъниносии шеъри Мавлоно Ҷалолуддини Румӣ // Ганҷинадори мероси ниёгон/ А. Насриддинов. –Хучанд, Ношир, 2007. (11). -С.108-121.
5. Гулшорӣ Абдулбоқӣ. Мавлавия баъд аз Мавлоно. Нашири аввал. Тарҷумаи Тавфиқи Субҳонӣ / Абдулбоқӣ, Гулшорӣ/-Техрон: Кайҳон, 1366.- 742 с.
6. Зарринқӯб, Абдулҳусейн. Ҷустуҷӯ дар тасаввуфи Эрон/ Абдулҳусейн, Зарринқӯб /-Душанбе: Ирфон, 1992. 398 саҳ.
7. Зарринқӯб, Абдулҳусейн. Сирри най. Ҷ.1.- Нақду шарҳи таҳлилу татбиқи Маснави. (ибора аз 2 ҷилд) / Абдулҳусейн, Зарринқӯб /-Техрон: Интишороти илмӣ, 1358. - 606 саҳ.
8. Зарринқӯб, Абдулҳусейн. Сирри най. Ҷ.2.- Нақду шарҳи таҳлилу татбиқи Маснави. (ибора аз 2 ҷилд) / Абдулҳусейн, Зарринқӯб / -Техрон: Интишороти илмӣ, 1358. – 1158 саҳ.

9. Мавлавӣ Чалолуддин Муҳаммад ибни Муҳаммад. *Ғазалиёти Шамс- Мавлоно Чалолуддини Балхӣ (муқаддима, гузиниш ва тафсири Муҳаммадризо Шафёи Кадканӣ) / Чалолуддин Муҳаммад ибни Муҳаммад, Мавлавӣ/-* Техрон: Сухан, 1378, ду ҷилд, ҷилди I; 1536 с. (ғайр аз 64 ва 8 с.).
10. Султон Валад. *Ибтидонома. Чопи аввал ба тасҳеҳи Муҳаммад Алӣ Муваҳҳид ва Алиризо Ҳайдарӣ / Султон Валад /-* Техрон: Хоразмӣ, 1389х.ш/ 2011м.-408 с.
11. Султон Валад. *Интиҳонома. Нашири аввал. Бо муқаддима, тасҳеҳ ва таълиқи Муҳаммадалӣ Хазонадорлу/ Султон Валад /-*Техрон: Равзана, 1376.- 298 с.
12. Султон Валад. *Маориф.чопи дуввум. Ба тасҳеҳи Наҷиб Моили Ҳиравӣ / Султон Валад /-* Техрон: Мавло, 1377. -351 с.
13. Султон Валад. *Рубобнома. Ба тасҳеҳи Алӣ Султонии Гирд Фаромарзӣ / Султон Валад /-*Техрон, 1395.
14. Фомкин, М.С. *Султан Велед и его тюркская поэзия /М.С. Фомкин/-М: Восточная литература, 1994.- 193 с.*
15. Фурӯзонфар, Бадеуззамон. *Шарҳи аҳвол ва осори Мавлоно. Бо кӯшиши Чаъфари Ранҷбар ва Масъуди Миршоҳӣ/Бадеуззамон, Фурӯзонфар / -Душанбе: Китобхонаи устод Халилӣ, 2007. -252 с.*
16. Шамисо, Сирус. *Куллиёти сабкшиносӣ. / Сирус, Шамисо /-*Техрон: Фирдавс, 1373/1993.- 330 с.
17. Шоҳрӯдӣ, Абдулваҳҳоб. *Барги беваргӣ (Мутуни ирфонӣ ба забони форсӣ) /Абдулваҳҳоб, Шоҳрӯдӣ /-*Техрон: Созмони мутолиа ва тадвини кутуби улуми инсонии донишгоҳҳо, 1388. -286 с.
18. www.ghanoononline (23.06. 2012 м.// 3.04.1391 ҳ.)

Reference Literature

1. Balkhi, Mavlyana Djalaliddin Makhammad. **Masnavi-i Manavi**. With the introduction by Djavad Salmosizade / Mavlyana Djalaliddin Muukhammad, Balkhi / -Tehran: Ikbol, 1384. -1147pp.
2. Bakhar, Mukhammadtaki Malikkushuara. *Stylistics or Histiry of Formation of Tajik Prose (in three volumes) /Mukhammadtaki Malikkushuara, Bahar. – Tehran: Amiri Kabir, 1386. – 468pp. (with the introduction).*
3. Bahouddin Valad, Mukhammad ibni Khusayn. *Ma-arifi Valad (in two volumes) Volume one/ under the editorship of Badeuzzaman Furuzonfara / Muhammad ibni Khusayn, Bahouddin Valad/ - Tehran: Tahuri, 1382. – 698pp.*
4. *Custodian of Ancestors` Treasury. / Collection of articles. – Khudjand: Nodir, 2007. – 418pp.*
5. Gulpinarli, Abdulbaki. *Mavlaviya after Mavlyana. / The first edition. Translation by Tavfik Subhaki / Abdulbaki, Gulpinarli/ Tehran: Kayhon, 1336. – 742pp.*
6. Zarrinkub, Abdulkhuseyn. *Quests of Iranian Sufizm / Abdulkhuseyn, Zarrinkub / - Dushanbe: Irfon, 1992. -398pp.*
7. Zarrinkub, Abdulkhuseyn. *Mistery of Flute. Volume I. Analysis of Correspondence, commentaries and criticism in “Masnavi-i Manavi” (in 2 volumes) / Abdulkhuseyn, Zarrinkub / - Tehran: scientific publication, 1358. – 398pp.*

8. Zarrinkub, Abdulkhuseyn. *Mystery of Flute. Volume 2. Analysis of correspondence, commentaries and interpretation of "Masnavi-i Manavi" (in 2 volumes) / Abdulkhuseyn, Zarrinkub / - Tehran: scientific publication, 1358. – 606 pp.*
9. Mavlavi, Djalaliddin Mukhammad ibni Mukhammad. *Gazels by Shams Mavlyana Djalaliddin Mukhammad Balkhi (introduction, selection and interpretation by Mukhammad-riza Shafe Kadkani) (Djalaliddin Mukhammad ibni Mukhammad Mavlavi). – Tehran: Sukhan, 1378. In two volumes, volume 1. – 1356pp.*
10. Sultan Valad. *Ibida-Name / the first edition with corrections by Mukhammad Mavahhid and Aliriza Khaydari (Sultan Valad/ -Tehran: Khorezmi, 1386/ 2011. – 408pp.*
11. Sultan Valad. *Intikha-Name / the first edition, with corrections by Makhammad Khazonadorlu/ Sultan Valad / Tehran: Ravzana, 1376. – 408pp.*
12. Sultan Valad. *Ma-arifi Sultan Valad / the second edition, with corrections by Najip Moil Khiravi / Sultan Valad. –Tehran, 1376. – 408pp.*
13. Sultan Valad. *Ma-arifi Sultan Valad / the second edition, with corrections by Ali Sultan Gird Faramarzi/ Sultan Valad. –Tehran, 1395. – 408pp.*
14. Fomkin M.S. *Sultan Veled and his Turkic Poetry / M.S. Fomkin / -M.: Oriental literature, 1999. – 193pp.*
15. Furuzonfar, Badiezzaman. *Mavlyana's Life and Creation. Compilers: Muhammad Randjbar and Masud Mirshokhi / Badeuzzaman, Furuzonfar / - Dushanbe: ustod Khalim's Library, 2007. – 252pp.*
16. Shamiso, Sirus: *Complete collection of compositions on stylistics / Sirus, Shamiso. – Tehran: Firdouvs, 1373/1993. – 330pp.*
17. Shokhrudi, Abdulvakhob. *Petal without Petals (Sufi prose in Persian)/ Abdulvahhob Shokhrudi/ -Tehran: society of readers and compilers of scientific institute books, 1388. – 398pp.*
18. www.ghanoonline (23.06.2012)

Особенности мастерства и стилистики сочинения - маснави "Интиха-наме" Султана Валада

Ключевые слова: Султан Валад, Мавляна Джалалиддин, стилистика, стилистические особенности, литературное нововведение, поэма "Интиха-наме", "Маснави-йи Манави" ("Поэма о скрытом смысле")

В данной статье автором рассматривается поэтическое мастерство Султана Валада и стилистические особенности его сочинения - маснави «Интиха-наме». Во время исследования стилистических особенностей сочинения автор поднял вопрос об особенностях стилистического мастерства и нововведений Султана Валада при создании прозаического описания во введении к маснави «Интиха-наме» и влиянии "Маснави-йи Манави" Мавляна Джалалиддина на творчество данного поэта.

Таким образом, автором рассмотрено и изучено особое мастерство написания прозаического введения Султаном Валадом к маснави «Интиха-наме», а также его пояснения и толкования поэтических и прозаических сочинений.

Peculiarities of Mastership and Style of Sultan Valad's Composition – “Intikha-Name” Masnavi

Key words: *Sultan Valad, Mavlyana Djalaliddin, stylistic peculiarities, literary innovation, “Intikha-Name” poem, “Masnava-I Manavi” (the Poem about the Concealed Sense)*

The author dwells on Sultan Valad's poetical mastership and stylistic peculiarities demonstrated in his composition “Intikha-Name” masnavi. Concurrently the researcher raises the question in regard to stylistic mastership and innovation of the poet being present in the prosaic description serving as an introduction to “Intikhaname masnavi” and the influence exerted upon his creation by Mavlyan Djalaliddin's “Masnavi-i Manavi”.

Thus the author has canvassed and studied the peculiar mastership in reference to Sultan Valad's prosaic introductions in “Intekha-Names” masnavi and also interpretations and explications given to poetical and prosaic compositions.

Роҷеъ ба муаллиф:

Шарифов Шодикул Ҳасанович, унвонҷӯи кафедраи адабиёти классикии Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи академик Б.Гафуров (Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Хуҷанд), ***e-mail: sharifniyo_shodi@mail.ru***

Сведения об авторе:

Шарифов Шодикул Ҳасанович, соискатель кафедры классической литературы Худжандского государственного университета им. акад. Б. Гафурова (Республика Таджикистан, г. Худжанд), ***e-mail: sharifniyo_shodi@mail.ru***

Information about the author:

Sharifov Shodikul Khasanovich, scientific degree claimant of the department of classical literature under HSU State University named after acad. B. Gafurov, (Tajikistan, Khudjand), ***e-mail: sharifniyo_shodi@mail.ru***